

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

# **Voortgangsrapportage Natuurcompensatieprogramma Westerschelde**

aan de Europese Commissie

---

## Colofon

Projectleider buitendijkse projecten:  
de heer A.M. van Berchum (Rijkswaterstaat Zeeland)

Projectleider binnendijkse projecten:  
de heer E.J. van der Meer (Dienst Landelijk Gebied, namens de provincie  
Zeeland)

Opgesteld door: A.M. van Berchum (Rijkswaterstaat), M.A.M.  
Adriaensen (Dienst Landelijk Gebied) en R.M.Mooij (provincie Zeeland)

---

## Inhoudsopgave

---

### Samenvatting 4

#### 1 Inleiding 6

#### 2 Voortgang buitendijkse projecten (in de Westerschelde) 7

##### 2.1 Gerealiseerde projecten 7

##### 2.2 Veerhaven Kruiningen 7

##### 2.3 Perkpolder 7

#### 3 Voortgang binnendijkse projecten, categorie nieuwe inlagen (aan de Westerschelde) 10

#### 4 Binnendijks rond de Westerschelde (kreekherstel) 11

#### Bijlage 1 Situering projecten 12

---

# Samenvatting

Op verzoek van de Europese Commissie wordt zij aan het einde van het kalenderjaar geïnformeerd over de ontwikkelingen in de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Dit programma is gerelateerd aan de tweede verruiming van de Westerschelde, volgens een verdrag uit 1995. In 2006 heeft de eerste rapportage in dit verband plaatsgevonden.

De vijf buitendijkse projecten ("**in de Westerschelde**") waar, op basis van de regionale Bestuursovereenkomst voor de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma (1998), oorspronkelijk mee van start is gegaan, bleken om verschillende redenen niet alle kansrijk. Echter, in de loop der tijd zijn nieuwe waardevolle buitendijkse projecten toegevoegd. Ook is in 2007 € 3,3 miljoen extra toegevoegd aan het budget voor buitendijkse natuurprojecten, De afgelopen jaren zijn de volgende projecten uitgevoerd: aanleg Rammekensduinen (2000, 10 ha), herstel Schor van Waarde (2003, 240 ha) en herstel Verdrongen Zwarte Polder (2006, 50 ha). In de voormalige veerhaven Kruiningen zijn voorbereidingen getroffen voor een natuurlijke en ongestoorde ontwikkeling van schor en slik (10 ha). Dit vindt plaats in relatie tot een tweetal ontwikkelingen, namelijk dijk-aanpassingen en de realisatie van een nieuw woongebied.

Het belangrijkste buitendijkse project is Perkpolder, waar een nieuw, buitendijks natuurgebied wordt gerealiseerd ter grootte van 75 ha. Dit natuurcompensatieproject maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling Perkpolder. Naast natuurcompensatie worden woningen en recreatiemogelijkheden ontwikkeld, met als doel een sociaal-economische impuls aan het gebied te geven. De voorbereidingen op de realisatie zijn in volle gang, met als doel de aanbestedingsprocedure in 2008 te starten.

Hiermee komt het totale resultaat **in de Westerschelde** eind 2007 op 10 ha nieuwe natuur en 290 ha aan kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. In voorbereiding is 85 ha nieuwe natuur. Dit is ruimschoots boven het voornemen zoals dat in de Bestuursovereenkomst (1998) was voorzien, waar sprake was van 25 ha nieuwe natuur, naast 163 ha kwaliteitsverbetering.

Binnendijs, direct gelegen **aan de Westerschelde**, wordt nieuwe natuur aangelegd en een extra impuls gegeven aan de kwaliteit van de natuurontwikkelingsprojecten van de ecologische hoofdstructuur (EHS), die direct grenzen aan de Westerschelde (tezamen: "nieuwe inlagen"). In 18 verschillende projecten is hierbij eind 2007 een totaal van 338 ha gerealiseerd en 152 ha in uitvoering. De 9 gebieden die in 2006 al gerealiseerd waren, zijn opgenomen in het ontwerp-aanwijzingbesluit van de Westerschelde als Natura-2000 gebied.

---

In de Bestuursovereenkomst (1998) waren 4 projecten aan de Westerschelde voorzien met een totale oppervlakte van ca. 175 ha. Bij de tussentijdse evaluatie in 2001 is het zoekgebied voor de realisatie van nieuwe inlagen vergroot en is in 2007 € 3,3 miljoen extra toegevoegd aan het budget voor de realisering van projecten, direct grenzend aan de Westerschelde.

Binnendijks, niet direct aangrenzend maar rond de Westerschelde, wordt een extra impuls gegeven aan de natuurontwikkeling van de EHS ("kreekherstel"). Hoewel er geen direct fysiek contact is met de Westerschelde hebben deze nieuwe natte natuurgebieden wel een ecologische relatie met het estuarium, doordat met de extra oppervlakte aan natte natuur rond de Westerschelde tevens extra biotoop ontstaat voor functioneel aan de Westerschelde gerelateerde vogels (o.a. kustvogels, steltlopers, ganzen en smienten).

Totaal is in 28 projecten ca. 510 ha gerealiseerd en is ca. 680 ha in uitvoering.

In de Bestuursovereenkomst (1998) was hier geen taakstelling in oppervlakte voor gesteld. Wel is aangegeven, dat door de provincie en de taakgroep Westerschelde (i.c. de Stuurgroep NCW) hiervoor projecten geselecteerd konden worden.

---

# 1 Inleiding

In 1998 is Nederland door de Europese Commissie in gebreke gesteld, omdat de Nederlandse regering met het overeengekomen Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, samenhangend met het verruimingsverdrag van 17 januari 1995, haar verplichtingen volgens de Habitat- en Vogelrichtlijn niet is nagekomen. Na een jarenlange correspondentie hierover heeft de Commissie op 13 december 2005 besloten om de inbreukzaak (dossier 1995/4564) tegen Nederland te sluiten. In een schriftelijke bevestiging per 23 december 2005 acht de Commissie het van belang om ook in de toekomst geregeld nadere informatie van Nederland te ontvangen over de voortgang van de uitvoering van de compenserende maatregelen. Daarbij is een rapportage telkens tegen het einde van het kalenderjaar gevraagd.

De uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde is geregeld in een bestuursovereenkomst (27 februari 1998), waarin een drietal categorieën projecten is onderscheiden: buitendijkse projecten (categorie A) en binnendijkse projecten, bestaand uit nieuwe natuur direct langs de Westerschelde (categorie B) en kreekherstel/kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan (categorie C).

Bij de C-projecten moet onderscheid gemaakt worden tussen gebieden, die direct aan de Westerschelde gelegen zijn en gebieden, die niet direct aangrenzend zijn.

Aangrenzende C-projecten en alle B-projecten vormen tezamen de categorie "nieuwe inlagen". Voorzover deze gebieden in 2006 al gerealiseerd waren, maken zij deel uit van het ontwerp-aanwijzingsbesluit Natura-2000 van de Westerschelde.

Samenvattend ontstaat er een driedeling in natuurcompensatieprojecten: **in, aan en rond** de Westerschelde.

De buitendijkse projecten (**in de westerschelde**) beogen het ecosysteem van de Westerschelde zelf te versterken door nieuwe natuur aan het systeem toe te voegen of de kwaliteit van bestaande buitendijkse natuurgebieden te verhogen.

Bij de nieuwe inlagen (**aan de Westerschelde**) is het streefbeeld gericht op aan de Westerschelde gebonden estuariene natuurwaarden. In de praktijk betekent dit, dat zo veel mogelijk zoute of brakke natuur wordt gerealiseerd, die onderdeel uitmaakt van de Natura-2000 aanwijzing. De natuurprojecten **rond de Westerschelde** betekenen een extra kwaliteitsimpuls en een versnelling van de uitvoering de Zeeuwse Ecologische Hoofdstructuur. Dit leidt tot een sterk positief effect voor aan het Westerschelde-estuarium gerelateerde vogelgroepen (kustvogels, steltlopers, ganzen en smienten), doordat extra nat biotoop in de omgeving van de Westerschelde wordt gerealiseerd.

---

## 2 Voortgang buitendijkse projecten (in de Westerschelde)

### 2.1 Gerealiseerde projecten

De vijf buitendijkse projecten (categorie A) waar, op basis van de Bestuursovereenkomst (1998) oorspronkelijk mee van start is gegaan bleken om verschillende redenen niet alle kansrijk. Echter, in de loop der tijd zijn nieuwe waardevolle projecten toegevoegd.

Zo is in 2000 een voormalig slibdepot en het aansluitend gelegen duingebied ingericht, de zogenaamde Rammekensduinen (10 ha). Het gebied is ingericht als strandvlakte met loopduinen en duinvalleien. Bij het Schor van Waarde (240 ha) zijn twee kribben aangelegd, die niet alleen gunstig zijn voor het behoud en herstel van de natuurwaarden ter plaatse, maar die ook verdere aantasting van de archeologisch waardevolle restanten van bewoning voorkomen.

In de Verdrongen Zwarte Polder (50 ha) is in 2006 een strandgeul gegraven om de overspoeling van het schor te bevorderen. Tevens zijn daarbij de verzande krekens in het begroeide deel verruimd ('gedotterd'). Met het vrijkomende zand zijn in het aangrenzende binnendijkse natuurcompensatieproject, te weten Herdijkte Zwarte Polder, duinen gecreëerd.

### 2.2 Veerhaven Kruiningen

In de voormalige veerhaven Kruiningen is in 2006 een grote aanlegsteiger gesloopt met een financiële bijdrage vanuit het natuurcompensatieprogramma. Momenteel worden in andere kaders voorbereidingen getroffen voor aanpassingen aan de dijken en de ontwikkeling van een aangrenzend woongebied. In 2007 zijn afspraken gemaakt om een natuurlijke en ongestoorde ontwikkeling veilig te stellen van een toekomstig schor- en slikgebied (10 ha). Via een proces van natuurlijke opslibbing wordt hier voedselrijk en vogelrijk slib ontwikkeld, dat op termijn zal overgaan in schor.

### 2.3 Perkpolder

In de bestuursovereenkomst voor de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde is de veerhaven Perkpolder opgenomen onder het voorbehoud van alternatieve gebruiksmogelijkheden. Aanleiding was het opheffen van de veerdienst Kruiningen- Perkpolder, wat daadwerkelijk plaatsvond in 2003. Later is om het aandeel buitendijkse natuurontwikkeling te vergroten ook het veerplein opgenomen en is de polder aan de oostzijde van de veerhaven formeel door Gedeputeerde Staten toegevoegd als nieuw natuurcompensatiegebied (december 2002). De omvang van het totale gebied bedroeg daarmee 40 ha.

---

In het kader van het genoemde voorbehoud heeft de gemeente Hulst (voorheen Hontenisse) gezocht naar mogelijkheden om het gebied noordelijk van Kloosterzande een sociaal-economische impuls te geven. Vanuit beide voornemens, zowel natuurcompensatie als een sociaal-economische ontwikkeling, is in juni 2004 een intentieverklaring tot stand gekomen. Met deze intentieverklaring is de basis gelegd voor de Gebiedsontwikkeling Perkpolder.

Volgens de principes van ontwikkelingsplanologie is door de betrokken overheden en een tweetal projectontwikkelaars een integraal plan opgesteld voor een gebied ter grootte van bijna 500 ha. Naast natuur bevat het plan de ontwikkeling van woningen en recreatie. Binnen het plangebied worden verschillende innovatieve waterkeringszones ontwikkeld. Dit vindt plaats binnen het Europese project ComCoast. Medio 2006 is dit plan openbaar gemaakt ([www.perkpolder.nl](http://www.perkpolder.nl)). Het plan, in de vorm van een schetsontwerp, bevat een nieuw buitendijks natuurgebied van circa 75 ha, te realiseren via ontpolderen. Rijkswaterstaat heeft de verantwoordelijkheid voor de realisatie hiervan. Uitgaande van het oorspronkelijke natuurcompensatieplan in het kader van de tweede verruiming van de Westerschelde financiert Rijkswaterstaat 40 ha. De overige 35 ha zal worden gefinancierd in het kader van de Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium 2010 (Natuurpakket Westerschelde). Het volledige gebied van 75 ha kan worden beschouwd als natuurherstel ter versterking van de ecologische estuariene kwaliteiten van de Westerschelde. In het ontwerp en de uitvoering wordt met name veel aandacht besteed aan een duurzame ontwikkeling van hoogwaardige biotopen.

Eind 2007 zal een bestuursovereenkomst worden ondertekend. In de bestuursovereenkomst bekrachtigen de betrokken overheden de uitvoering van de gebiedsontwikkeling, is verwoord welke rol de verschillende overheden hebben in het vervolgtraject en op welke wijze wordt beoogd samen te werken met de betrokken private partners.

De voorbereidingen op de realisatie van het buitendijkse natuurgebied vinden sinds 2006 plaats. De verplichtingen rond natuurherstel noodzaken tot een start van de aanbestedingsprocedure in 2008 en een start van de daadwerkelijke realisatie in 2010. De tussenliggende periode omvat de termijn tot aan de gunning en de ontwerp- en procedurele voorbereidingen door de aannemer in de contractfase. Naar verwachting kan de oplevering van het nieuwe natuurgebied uiterlijk in 2013 plaatsvinden.

Om de veranderingen in het plangebied mogelijk te maken wordt momenteel het bestemmingsplan vernieuwd en wordt een m.e.r.-procedure uitgevoerd. Nadat het MER door het bevoegd gezag (gemeente Hulst) is aanvaard, gaat het in januari 2008 in procedure tezamen met het ontwerp-bestemmingsplan. Volgens planning kan het nieuwe bestemmingsplan medio 2009 onherroepelijk zijn. Een andere



---

belangrijke ontwikkeling in 2007 is de start van de aankopen van grond en opstallen. De aankoopstrategie omvat verwerving met de mogelijkheid tot onteigening. Dit houdt in dat eerst getracht wordt om op vrijwillige basis aan te kopen, tegen een volledige schadeloosstelling. In de aankopen vervult de Dienst Landelijk Gebied een sleutelrol.

Samenvattend komt het totale resultaat **in de Westerschelde** eind 2007 op 10 ha nieuwe natuur en 290 ha aan kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. In voorbereiding is 85 ha nieuwe natuur. Dit is ruimschoots boven het voornemen zoals dat in de Bestuursovereenkomst (1998) was voorzien, waar sprake was van 25 ha nieuwe natuur, naast 163 ha kwaliteitsverbetering.

---

### 3 Voortgang binnendijkse projecten, categorie nieuwe inlagen (aan de Westerschelde)

De nieuwe inlagen zijn NCW-natuurontwikkelingsprojecten, grenzend aan de Westerschelde. Het omvat de gehele categorie B en de categorie C, voorzover deze C-projecten direct grenzen aan de Westerscheldedijk.

Inmiddels zijn er al 18 projecten uitgevoerd met een oppervlakte van 338 ha en zijn er 152 ha in uitvoering.

Hiervan zijn inmiddels al opgenomen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit Natura-2000 van het Westerschelde-estuarium:

- Rammekenshoek (7 ha)
- Scheldeoord (9 ha)
- Boonepolder (12 ha)
- Den Inkel (7 ha)
- Bathse Kreek (16)
- Bathse Schor (64 ha)
- Margarethapolder fase 1 en 2 (83 ha)
- Plaskreek (25 ha)
- Inlagen Hoofdplaat (19 ha)

Daarnaast zijn reeds uitgevoerd, maar nog niet opgenomen in de Natura-2000 aanwijzing:

- Galghoek (14 ha)
- Molenpolder (10 ha)
- Schorretje Ossenis (16 ha)
- Herdijkte Zwartepolder (18 ha)

Momenteel zijn in uitvoering:

- Hoedekenskerke (25 ha)
- Margarethapolder, fase 3 (40 ha)
- Nummer Een (21 ha)
- Oud Breskenspolder (40 ha)

---

## 4 Binnendijks rond de Westerschelde (kreekherstel)

Binnendijks, niet direct aangrenzend maar rond de Westerschelde, wordt een extra impuls gegeven aan de natuurontwikkeling van de EHS ("kreekherstel"). Hoewel er geen direct fysiek contact is met de Westerschelde hebben deze nieuwe natte natuurgebieden wel een ecologische relatie met het estuarium, doordat met de extra oppervlakte aan natte natuur rond de Westerschelde tevens extra biotoop ontstaat voor functioneel aan de Westerschelde gerelateerde vogels (o.a. kustvogels, steltlopers, ganzen en smienten).

Totaal is in 28 projecten ca. 510 ha gerealiseerd en is ca. 680 ha in uitvoering. In de Bestuursovereenkomst (1998) was hier geen taakstelling in oppervlakte voor gesteld. Wel is aangegeven, dat door de provincie en taakgroep Westerschelde (i.c. de Stuurgroep NCW) hiervoor projecten geselecteerd konden worden.

Inmiddels uitgevoerd zijn:

- Axelse kreek (14 ha)
- Baarzandse kreek (33 ha)
- Braakman noord (90 ha)
- Vogelkreek (25 ha)
- Dries Arendskreek (2 ha)
- Heirweg (8 ha)
- Sloekreken (31 ha)
- Otheense kreek (57 ha)
- Passageule (50 ha)
- Pyramide (25 ha)
- Sophiapolder (78 ha)
- Vlaamse kreek (6 ha)
- Zwaakse Weel (79 ha)
- Zwartegatse kreek (11 ha)
- Zwartenhoekse kreek ( 7 ha)

In uitvoering zijn:

- Aardenburgse havenpolder (90 ha)
- Austelitzpolder (13 ha)
- Boschkreek (13 ha)
- De Plate (160 ha)
- Driewegen (15 ha)
- Groot Eiland (116 ha)
- Hengstdijkse Putting (120 ha)
- Groote Gat (16 ha)
- Kieldrecht polder (20 ha)
- Passageule (50 ha)
- Riemenskreek (30 ha)
- St. Kruiskreek (30 ha)
- Zwinpolder (45 ha)
- Zwaakse weel (15 ha)
- Strijdersgatpolder (20 ha)

---

# **Bijlage 1 Situering projecten**

(afzonderlijk bestand)